

У них поетеса ніби забуває коми, двокрапки, три крапки... А для вираження осуду, користолюбства вживає більш емотивні знаки – знаки питання та оклику. Це усунення розділових знаків, графічне членування віршованого рядка на окремі ритмічно-інтонаційні та експресивно-сміслові фрагменти – «сходинки» або «драбинки», призводить до того, що окремі слова чи групи слів набувають більшої інтонаційної самостійності, а логічне членування доповнюється емоційним. Наприклад:

*«Тривожними уважними очима
Моя душа дивиться на все добре,
які фатальні наслідки і причини
Великий світ над прірвою пасе» [2, С.33].*

Особливу увагу слід звернути на структуру вірша *«Не треба думати мізерно»*. Адже у восьми рядках, перші два з яких написані окремою строфою, авторка змогла підкреслити велику роль митця і силу його любові до рідного народу [1, С.180].

Словом, твори Л. Костенко – потужний носій духовної сили нашого народу, їх емоційний заряд передається нам, сучасному поколінню, і сприяє вихованню любові до рідного народу, шанобливого ставлення до України, її героїчного минулого.

Все це досягається за допомогою художнього дискурсу, в якому органічно поєднані синтез і аналіз та раціональне начало.

ЛІТЕРАТУРА

- Дзюба І. Пишеться «велика книга нашого народу» // Сучасність. – 2010. - №4. – С.80 – 105.
Костенко Ліна. Олександр Олесь. Симоненко Василь. Стус Василь. Поезія. – К.: Наук. думка, 2008. – 272 с.
Костенко Л. Річка Геракліта Упоряд. та передм. О. Пахльовський; післямова Д. Дроздовського; худож. С. Якутович. – К.: Либідь, 2011 – 336 с.
Софронова А. Особливості поетичного стилю Ліни Костенко // Дивослово. – 2002. - № 3. – С.30 – 32.
Слоньовська О. Національна ідея у творчості Ліни Костенко // Дзвін. – 2010. – №3-4. – С.124 - 141

Андрійшина С.

Науковий керівник – доц. Дащенко Н.А.

ВИЯВИ ПАТОГЕННОСТІ ТЕКСТУ НА СТОРІНКАХ РЕГІОНАЛЬНОЇ ПРЕСИ

Роль засобів масової комунікації у формуванні та впливі на розвиток психічного стану особистості часто недооцінюється, або й узагалі заперечується. Проте з постійним нагромадженням нової, але, зазвичай, непотрібної інформації, реципієнту потрібно опанувати навички «фільтрування» нових повідомлень від медіа. Для того, щоб їх сформулювати, необхідно визначити, який текст прийнятний для свідомості (нешкідливий), а який руйнівний. Цю статтю присвячено другій категорії текстів.

Актуальність досліджуваної теми полягає у тому, що 1) сучасний медіа простір характеризується постійним виявом у ньому ознак патогенності; 2) в українському журналістикознавстві недостатньо ґрунтовних досліджень у сфері медіаекології та медіаосвіти. Першість у вивченні цієї проблеми належить Б. Потятинику, який аналізує вплив журналістського тексту на свідомість реципієнта. Наше дослідження має дещо вужчий характер: це перша спроба дослідити вияви патогенності у регіональній журналістиці. Матеріалом для статті слугують газетні публікації таких видань: «Нова Тернопільська газета» (м. Тернопіль) та «Черкаський край» (м. Черкаси).

Мета статті – виявити види патогенних текстів у регіональній журналістиці, представити співвідношення негативної та позитивної інформації на шпальті (у номері).

Для правильного розуміння словосполучення «патогенний текст», коротко оглянемо первинне значення слова «патогенний». Словник іншомовних слів подає таке визначення: «Патогенний (від грец. pathos – біль, страждання і... генний) – хвороботворний» [3, 523]. Аналогічне визначення в «Універсальному словнику української мови»: «Патогенний –

(прикм., -а, -е) хвороботворний». Для прикладу, де можна використовувати даний прикметник, додано словосполучення «патогенні бактерії» [1, 548].

Найрозгорнутіше визначення у вільній Інтернет-енциклопедії «Вікіпедії»: **Патогенність** (від грец. *πάθος* — біль, хвороба та грец. *γένεσις* — виникнення) — потенційна здатність мікроорганізму викликати захворювання. Ця властивість характеризує видові генетичні особливості мікроорганізму, його взаємовідносини з певним видом або видами інших організмів. Патогенність відрізняється вираженою специфічністю, тобто здатністю одного виду мікроорганізму викликати певні клінічні та патоморфологічні зміни. Це обумовлюється біологічними та генетичними факторами. Патогенність залежить як від агресивності мікроорганізму (здатності проникати у клітини та органи, а також продукувати токсини), так і від виду та фізіологічного стану організму... Біологічні агенти, яким властива патогенність, називаються патогенами. Це можуть бути еукаріоти (гриби, найпростіші), прокаріоти (бактерії), неклітинні форми життя (віруси, віроїди), білки (пріони) [4].

Дефініції вказують на те, що термінологічне пояснення цього слова пов'язане з біологією та медициною. У журналістській сфері вживається в переносному значенні: містить посилання на негативну інформацію, здатну спричинити негативні дії. К. Серажим пропонує таке окреслення поняття: «Патогенними є тексти, що містять пропаганду класової, расової ворожнечі, порнографію, гіперболізовану рекламу, тексти тоталітарного спрямування» [6].

Окрім попереднього розрізнення дефініцій, існує потреба потрактувати, що спричиняє патогенність, тобто чи існує так званий текстовий вірус, на зразок, як у медицині є різноманітні віруси – збудники хвороб. Про це йдеться у дослідженні Б. Потятиника «Екологія ноосфери»: «Текст, як і вірус, може «жити» й розмножуватись, лише потрапивши в організм, точніше в психіку людини. За своєю природою текст, як і вірус, не здатний до самостійного зростання. Як і вірус, проникаючи в людську свідомість, він стимулює мозок до продукування нових масивів тексту. Тобто множить, експлуатуючи людські ресурси. Наростання текстової маси відбувалося продовж усієї людської історії, і сьогодні, схоже, йде за законом геометричної прогресії: чим більша маса тексту, тим швидше і потужніше вона збільшується. Нині людство сягнуло стану, який прийнято позначати як інформаційне суспільство. Планетарна інформаційна мережа, включно з електронними та сателітарними mass media, уможливує існування Світового Тексту як своєрідного організму. Ми, сьогоднішні, вже ніколи, доки житимемо, не позбудемося вірусу тексту. І в цьому сенсі можна вести мову про поневолення текстом. З іншого боку, «бродіння», зумовлене впливом вірусу тексту, якраз і складає основу того, що ми називаємо людською свідомістю. Свідомістю, невіддільною як від щастя, так і від страждань» [5].

Підсумовуючи попередні визначення, ми пропонуємо власне формулювання дефініції «патогенний текст» – це текст, «заражений» вірусом-словом, який проникає у свідомість і здійснює руйнівний психологічний вплив. Зараження може бути свідомо спровокованим журналістом або несвідомим.

Узагальнюючи досвід наших попередників Б. Потятиника та М. Лозинського, для даної статті ми розробили **класифікацію патотекстів**:

а) загрозливі для моральних цінностей:

- спрямовані на підрив віри в Бога;
- неприйнятні для даного суспільства (соціальної групи чи окремого індивіда);
- зловмисні за характером;
- несправедливі стосовно інших членів суспільства (національностей, країн, міст, регіонів та ін.);

б) заборонені законом:

- підрив національних та державних інтересів;
- загроза глобальній безпеці (мілітарна, екологічна тощо);
- нехтування головних прав і свобод людини [2, 32].

в) впливають через емоцію задоволення;

- загроза суспільній моралі (порнографія);
- порушення психологічної безпеки аудиторії різного віку;
- гіпертрофована реклама;

2) впливають через емоцію незадоволення:

- мають шкідливий психологічний вплив (надмірне демонстрування насильства);
- викликають страждання, а також здатні генерувати хвороботворні відхилення у психіці реципієнта (неточна інформація, обман);
- пропагують згубні звички (наркоманію, алкоголізм, тютюнопаління, безладне сексуальне життя);
- містять надмірну агресію;
- впливають залежно від індивідуального сприймання (наприклад, негативна інформація потрапляє до реципієнта у важкому психологічному стані);
- залежать від часу та місця (певні ситуації «роздуваються» під час посиленого інтересу до них).

Користуючись цим групуванням, ми віднайшли публікації, що засвідчують вияви текстів-патогенів у «Новій Тернопільській газеті» (м. Тернопіль) та «Черкаському краї» (м. Черкаси) за 2010 рік.

У першій патогенізовані тексти найчастіше зустрічаємо в таких рубриках: «Новини», «Здоров'я», «Культура», «Сердечко». Це видання зловживає сенсаційними заголовками та брутальними фото на першій шпальті. Наприклад: «Василько впав з 50-метрової висоти. У день смерті йому виповнилося б 17...» (№19 (504) 12-18 травня 2010 р.), «Мати хоче продати нирку, щоб врятувати хвору дитину» (№51 (536) 22-28 грудня 2010 р.) та ін.

Щодо змісту публікацій, то переважна більшість обраних для аналізу рясніє зайвими подробицями, які можуть впливати на психоемоційний стан читачів різного віку. У матеріалі «Жахиття у сім'ї спричинили появу пухлини. Молода жінка не знає, за що буде купувати ліки і їжу після операції на матці» (№48 (533) 1-7 грудня 2010 року середа), описуються страхіття із життя 23-річної жінки. Усю подану інформацію можна було розмістити у розгорнутій замітці, уникаючи страшних описів та зайвих нюансів, зосередивши увагу тільки на тому, що жінка потребує грошей на операцію.

У рубриці «Новини» (№51 (536) 22-28 грудня 2010 р.) співвідношення позитивних та негативних матеріалів 1:2 (3 публікації позитивного змісту, 7 – негативні): «Забили, а тіло в рівчак заволокли, як собаку»; «Негідники зі Скалата побили й підрізали п'ятьох хлопців»; «Дайшник збив людину на пішохідному переході».

В іншому номері (№ 52 (537) 29 грудня 2010 р.) наповнення цієї рубрики ще гірше – 2 позитивні публікації на противагу 3 негативним: «Старша сестра була сутенером молодшої», «Жахлива знахідка» («Того дня у двокімнатній квартирі, де мешкала Оксана, у відрі для сміття міліціонери знайшли мертве немовля. Маленьке синє тільце було замотане у кілька поліетиленових пакетів і прикидане сміттям, а у ванній кімнаті ще залишалися сліди крові...») та ін.

У номері 19 (504) за 12-18 травня 2010 р. випуск складається переважно з негативної інформації: «ВІЛ-інфікована наркоманка мріє про... власну дитину», «П'ятирічний Ромчик випадково повісився на старій гойдалці», «На 20-річного Володимира впала бетонна огорожа» та ін.

В обласній газеті «Черкаський край» патогенність можна знайти у таких рубриках: «Подробиці», «Шоу», «Пригоди. Кримінал», «Тема номера», «Отакої», «Суспільство» та ін. Так само, як і «Нова Тернопільська газета», це видання зловживає негативними заголовками: «Грип наступає»; «Міліція обрубє цупальці рибній мафії» (№97 (19519), 8 грудня 2010 р.); «Конфлікт навколо штучної нирки»; «Кримінальна пошесть» (№84 (19506), 22 жовтня 2010 р.); «Спадковий зашморг»; «Поблизу Канева суддя розстріляв молодого чоловіка»; «Квартирні шахраї продали житла на 300 тис. доларів»; «В Умані потонули двоє випускників» (№51 (19474), 30 червня 2010 р.); «Перші жертви тихого полювання»; «Убили за пенсію»; «Украв телефон під час обіймів» (№48 (19471), 23 червня 2010 р.).

Загалом можна припустити, що патогенність властива будь-якому текстові, усе залежить від подальшого індивідуального сприймання інформації. Масштабність проблеми полягає у тому, що з моменту усвідомлення тексту-патогену у свідомості людини подальший процес незворотній: схема поведінки, слова, вчинки, зафіксовані з публікації, впливають на подальше життя. Окреслення самого критерію патогенності (хворобливості / шкідливості) дозволило б

нейтралізувати патотексти ще на стадії зародження; боротися з ними різними методами: підвищувати загальний рівень освіченості суспільства, інформувати журналістів про норми та правила написання матеріалів, етичні та професійні стандарти, обмежувати або забороняти публікації, що є носіями патогенів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 848с.
2. Потятиник Б., Лозинський М. Патогенний текст. – Львів: Місіонер, 1996. – 296 с.
3. Сучасний словник іншомовних слів / Уклали: О. І. Скопненко, Т.В. Цимбалюк. – К.: Довіра, 2006. – 789 с.
4. Патогенність // [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/>
5. Потятиник Б. Екологія ноосфери // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://media-journal.franko.lviv.ua/Avtory/Borys_pot.htm
6. Серажим К. Журналістський текст патогенного характеру // [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Dtr_sk/2010_2/files/SC210_32.pdf

Байдак І.

Науковий керівник – доц. Боднар В. Т.

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНІ ТА ТИПОЛОГІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ У ДРАМАТУРГІЇ В. НАБОКОВА ТА Е. ЙОНЕСКО

Проблема інтертекстуальності літературного твору є однією з найпопулярніших у сучасному літературознавстві, тим більше, якщо це стосується таких відомих драматургів, як В. Набоков та Е. Йонеско.

Сьогодні, коли вже стали хрестоматійними не тільки бахтінські висловлювання про «чуже слово» та «діалогічність», але й визначення Юлії Крістєвої (текст як «мозаїка цитатій») і Ролана Барта (текст як «розлапкована цитата»; «будь-який текст» як інтертекст), або ж п'ятичленна класифікація різних типів взаємодії текстів Жерара Женетта (інтер-, пара-, мета-, гіпер- та архітекстуальність), проблемі інтертекстуальності присвячуються монографії [1-4], дисертації, збірки статей, навчальні посібники.

Такий «культ інтертексту» в літературознавстві останнього десятиліття можна пояснити передусім тими широкими можливостями, які надає інтертекстуальний підхід. Адже він, за словами О. Жолковського, відкриває нове коло цікавих можливостей, а саме: типово схожих явищ (творів, жанрів, напрямів), діалогів автора із самим собою і культурним контекстом та ін..

В. Набокова й Е. Йонеско, російського та румунського емігрантів, чії п'єси були поставлені у Парижі, об'єднує насамперед використання оригінальних, але подібних засобів умовної образності. Слід зауважити, що умовність для обох митців не була самоціллю, а вважалася засобом художнього опанування дійсністю. Згідно з естетикою і Набокова, і Йонеско, неправдоподібні, ірреальні, фантастичні образи покликані наближати читача (глядача) до художньої правди зовсім не у меншій мірі, ніж образи життєподібні, реальні, натуралістичні. «Нічого немає менш правдоподібного, ніж подібність до правди», - відзначав В. Набоков [5: 20]. Е. Йонеско також уважав, що «реалізм є хибним та ірреальним» [11: 63] і перебуває «поза реальністю» [6: 31], тоді як «світ незвичний, неправдоподібний» є «більш справжнім, ніж сама реальність» [5: 42].

Слід відзначити, що у драматургії Йонеско зустрічаються дещо відверті, власне, постмодерністські «ігри з автором». У ряді своїх п'єс він виводить Автора і на саму сцену. Героєм драми «Альмський експромт» є сам Йонеско, що працює над п'єсою і висловлює естетичні погляди реального автора-творця. Постаць Автора несподівано з'являється у йонесківському «Макбеті». Коли Маколь розповідає про своїх нащадків (Банко III, Банко IV тощо), на сцені по черзі з'являються їх голови. Головою ж Банко VI, за ремаркою, є «голова автора п'єси з широко роззявленим ротом, що сміється». Автор мав виходити на сцену і у